

The Role of a Mediator in Helping Mediate Family Problems in Family Cases to Create a Network of Partners to Develop a Mediation Process System

บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอม ในการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ย

Wichitra Nachaives^a, Sirirat Choosakoonkriang^b

วิจิตรา นาไชยเวศน์^a, ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง^b

^a*Program in Forensic Science and Criminal Justice, Faculty of Science, Silpakorn University, Thailand*

^b*Department of Chemistry, Faculty of Science, Silpakorn University, Thailand*

^{*}*Corresponding author: wichitra668@gmail.com*

Received 12 June 2023; Revised 26 June 2023; Accepted 29 June 2023;

Published Online 30 October 2023

Abstract

The research considers the challenges and obstacles of family reconciliation in family cases. The findings can be used as a guideline for enhancing the efficiency and development of reconciliation work in the Juvenile and Family Court and creating partnership networks to develop working systems in the mediation process. This study can be accomplished by combining personnel in the various organizations. This research is based on qualitative research methodologies with data gathered through project preparation, documentary research, in-depth interviews with predetermined questions, and cross-sectional interviews. The results show that the problems and obstacles in the process of reconciliation of family disputes in family cases are derived from two main factors, which are (1) the law, rules, and regulations and (2) personal circumstances. Consequently, both factors allow us to be aware of the target groups that should be supported and guided along the development of the mediation process in family cases. The research identifies the 4 key person groups who are significant for the success, which are (1) mediators, (2) families, (3) lawyers, and (4) people. The findings recommend the establishment of collaborative partnerships through these 4 groups as a key success in developing a mediation process and building cooperation among personnel within the organizations. Finally, the research proposes building a community network, which results directly in developing a mediation process in juvenile and family court organizations and other courts to function more effectively.

Keyword: *Mediation Process; Family Problems; Family Cases; Juvenile and Family Courts*

Please cite this article as: Nachaives, W., & Choosakoonkriang, S. (2023, October). The role of a mediator in helping mediate family problems in family cases to create a network of partners to develop a mediation process system. *Journal of Digital Business and Social Science*, 9(2), Article JDB001, 1-8.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนางานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ และเพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบการทำงานในกระบวนการไกล่เกลี่ย ร่วมกันของบุคลากรในองค์กร โดยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการจัดเตรียมโครงการและการวิจัยเชิงเอกสาร และทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าและการสัมภาษณ์แบบเจาะจงประเด็น จากผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว ในกระบวนการยุติธรรม มีผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 4 กลุ่ม จำนวน 12 ท่าน จากการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร) แนวคิด ทฤษฎี และองค์ประกอบของกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ชั้นศาลในคดีครอบครัว ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้เชี่ยวชาญ พบว่าปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เกิดจากปัจจัยสำคัญหลัก 2 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านตัวบทกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับ และ (2) ด้านบุคคล ซึ่งทั้งสองปัจจัยหลักทำให้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ 4 กลุ่ม คือ (1) ผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอม (2) ครอบครัวคู่ความ (3) ทนายความ และ (4) ประชาชน ดังนั้นผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่เป็นรูปแบบภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จแบบเครือข่ายชุมชนร่วมกันในองค์กร ซึ่งได้มาจากรูปแบบการให้ความร่วมมือระหว่างบุคลากรในองค์กรเป็นฐานในการพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยรูปแบบภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จแบบเครือข่ายชุมชนร่วมกันในองค์กรของศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และ ประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอม; ปัญหาครอบครัว; คดีครอบครัว; ศาลเยาวชนและครอบครัว

1. บทนำ

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันรากฐานที่สำคัญในสังคมแม้จะมีขนาดเล็กกว่าสถาบันอื่น ๆ แต่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งในขณะเดียวกันการพัฒนาและความเปลี่ยนแปลงของสังคมก็เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อสถาบันครอบครัวด้วย (Lingfen, 2017) ทั้งนี้พบว่าสถาบันครอบครัวของประเทศกำลังประสบปัญหาการใช้ความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่ยังพบอยู่เสมอในสังคม และความรุนแรงดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยจากสถิติปี พ.ศ. 2565 ของมูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี ในการช่วยเหลือเด็กและสตรี ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในรูปแบบต่าง ๆ พบว่า มีการรับเรื่องราวร้องทุกข์ทั้งสิ้น 6,745 คิดเป็นร้อยละ 43 เรื่องราวร้องทุกข์ปัญหาครอบครัว 1,432 ราย เฉลี่ยสูงถึงวันละ 3.92 ราย (ขวัญเรียม แก้วสุวรรณ, 2566) โดยปัญหาครอบครัวมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวก่อให้เกิดปัญหาการหย่าร้าง และปัญหานี้ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นใหม่ในปัจจุบัน แต่เป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในกระบวนการยุติธรรม ที่เกี่ยวข้องกับคดีครอบครัว อยู่ในส่วนของศาลเยาวชนและครอบครัวเป็นศาลพิเศษ แบ่งการบริหารงานจากศาลยุติธรรม ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ เพื่อให้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีบุคคลบางกลุ่ม เช่น เด็กหรือเยาวชน หรือคดีบางประเภท เช่น คดีครอบครัว คดี คຸ້ມครองเด็กหรือคดีคຸ້ມครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว (ภัทรพร สันตธาตาพร, 2561) ปัจจุบันปัญหาดังกล่าวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกวิธี ซึ่งหากปัญหาดังกล่าวสามารถเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือก ซึ่งเรียกว่า “การไกล่เกลี่ย” ครอบครัวก็สามารถอยู่ร่วมกันต่อไปได้ ในปัจจุบันได้มีการนำระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลยุติธรรมซึ่งเป็นกลไกหนึ่งของการระงับข้อพิพาทมาเป็นอีกหนึ่งทางเลือกเพื่อช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทการใช้ความรุนแรงในครอบครัวร่วมด้วย

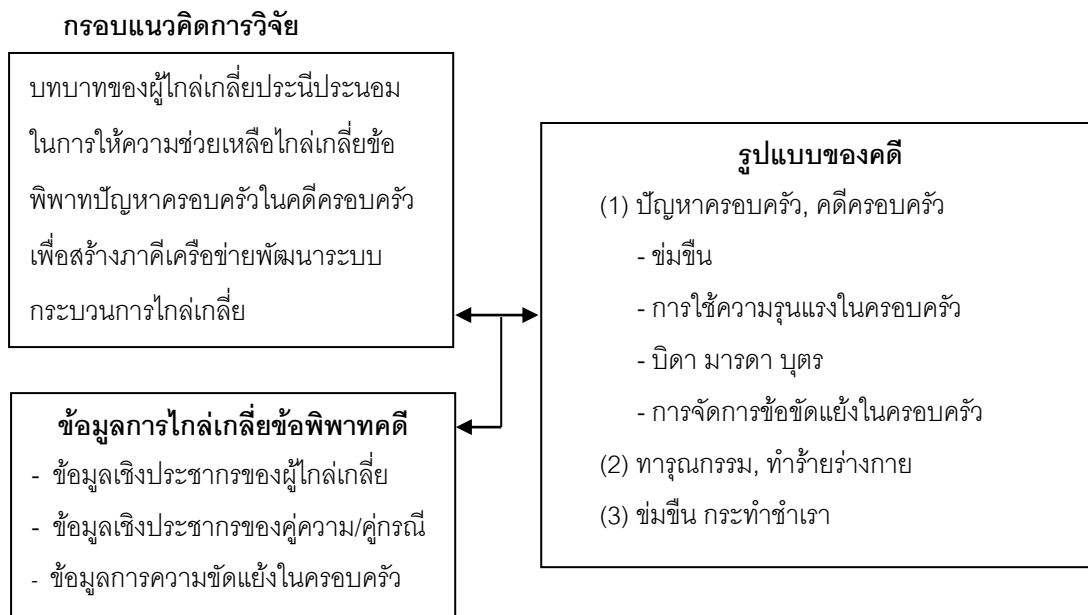
จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนางานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ ซึ่งผลของการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบการทำงานในกระบวนการไกล่เกลี่ย ร่วมกันของบุคลากรในองค์กร ปรับปรุง แก้ไขปัญหา และอุปสรรคของกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนางานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังสามารถที่จะนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวที่เกี่ยวข้องกับคดีครอบครัว และการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนางานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ
2. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบการทำงานในกระบวนการไกล่เกลี่ย ร่วมกันของบุคลากรในองค์กร

3. การดำเนินการวิจัย

เพื่อการให้ความช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพ

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากการจัดเตรียมโครงการและการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยขั้นตอนการจัดเตรียมโครงการตามระบบของการดำเนินการวิจัย โดยทำการศึกษาเอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ งานวิจัยต่าง ๆ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการใกล้เคียงในกระบวนการยุติธรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจัดทำโครงการการวิจัย โดยได้ขอปรึกษาแนะนำและความคิดเห็นในการจัดทำโครงการวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน และผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้าและการสัมภาษณ์แบบเจาะจงประเด็น โดยการวิพากษ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมจากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการรวบรวมข้อมูล และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องในกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว ในกระบวนการยุติธรรม รวมผู้เชี่ยวชาญทั้งสิ้น 12 ท่าน และ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ (1) ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มผู้พิพากษา (2) ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว ผู้ใกล้เคียงประนีประนอม (ผู้พิพากษาสมทบ) (3) เจ้าหน้าที่ศาลเยาวชนและครอบครัว (4) ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มทนายความ หลังจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล และสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ“บทบาทของผู้ใกล้เคียงประนีประนอม ในการช่วยเหลือใกล้เคียงปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการใกล้เคียง” โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความสร้างข้อสรุป แบบอุปนัย (Induction) จากเอกสารแล้วสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก แปลผลข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ผลการศึกษา

ผลการสัมภาษณ์และวิพากษ์แบบเจาะจงประเด็นเพื่อพิจารณาความเหมาะสมจากประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังต่อไปนี้

ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกปัญหาอุปสรรคต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทปัญหาครอบครัว ในคดีครอบครัว เกิดจากปัจจัยสำคัญหลัก 2 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านตัวบทกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับ ได้แก่ ความชัดเจนของข้อกฎหมาย ได้แก่ บทบัญญัติตามมาตรา 148 แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 เป็นการบังคับโดยชัดแจ้งให้คดีครอบครัวที่มีข้อ พิพาทต้องผ่านกระบวนการไกล่เกลี่ยในทุกคดี ซึ่งสวนทางกับหลักการที่สำคัญในประเด็นเรื่องความ สมควรใจที่แท้จริงของคู่ความ, ความชัดเจนของกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวและผู้พิพากษาสมทบ, คุณสมบัติ ความรู้ ความสามารถของผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว อ้างอิงจากข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยพื้นความรู้ หลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนและลบบชื่อ ออกจากทะเบียน ผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว พ.ศ. 2554 ซึ่งพื้นความรู้ของผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว ระบุไว้เพียงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม (2) ด้านบุคคล ได้แก่ ผู้ประนีประนอม ฝ่ายตัวความ โจทก์ จำเลย บุคคลผู้เกี่ยวข้องที่เป็นฝ่ายเดียวกันกับตัวความ เช่น พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง รวมไปถึง ทนายความ ซึ่งทั้งสองปัจจัยหลักทำให้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายที่ควรได้รับการสนับสนุนเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยในคดีครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ 4 กลุ่มคือ (1) ผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอม ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับในด้านคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมให้มีวุฒิการศึกษาอย่างต่ำในชั้นปริญญาตรี ควรกำหนดการอบรมในวิชาพื้นฐานที่จำเป็น ให้มีระยะเวลาเพียงพอที่จะสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างแท้จริง และระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ควรมีการอบรม เพิ่มเติมเป็นระยะอย่างน้อย ปีละ 1 ครั้ง ควรแยกบทบาทหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบ และผู้ประนีประนอมคดีครอบครัวให้ชัดเจน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในสภาพปัญหาและวิธีการป้องกันปัญหาระหว่างกลุ่มผู้นำกับผู้เชี่ยวชาญพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือด้วยการเข้าร่วมอบรมตามหลักสูตรผู้ไกล่เกลี่ย (2) ครอบครัวคู่ความ ให้ความรู้เกี่ยวกับพระราชดำริ 4 อริยสัจ 4 พัฒนาทักษะการสื่อสารการควบคุมตนเองและการปฏิบัติตนเพื่อลดความขัดแย้งด้วยกิจกรรมต่าง ๆ แยกคุย ระหว่างคู่ความ ตัวความ ญาติที่ตัวความอนุญาต ให้เข้าร่วมกระบวนการ และทนาย ออกจากกันเพื่อลดความสับสนของตัวความ ในการตัดสินใจด้วยตัวเองและเพื่อหาความต้องการที่จริงจากตัวความที่ไม่ได้มาจากคำแนะนำของใคร แก้ไขกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยประนีประนอมให้มีความชัดเจน และเป็นธรรม เพื่อให้คู่ความเกิดความเชื่อมั่นว่า ไม่เลือกปฏิบัติ และ มีความมั่นใจในการเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ย (3) ทนายความ ควรมีการจัดอบรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมในด้านวิชาการ และเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วม เป็นอย่างดี ร่วมเวทีเสวนากับผู้นำและพัฒนาแกนนำในเครือข่ายของทนาย (4) ประชาชน การเผยแพร่ให้ความรู้ต่อประชาชนชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยอย่างแท้จริง เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อบุคคล และรณรงค์ผ่านช่องทางสื่อสารในชุมชน ซึ่งดังปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว ที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นทางผู้วิจัยได้ศึกษาร่วมกับคณคณา และผ่านกระบวนการคิดวิเคราะห์เพิ่มเติมจากข้อมูลทั้งหมดที่มา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนางานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ

5. อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอม ในการให้ความช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอม มีบทบาทสำคัญในประเด็น การให้ความช่วยเหลือไกล่เกลี่ย

ข้อพิพาทปัญหาครอบครัว การช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาครอบครัวในระหว่างการเกิดปัญหา การพิจารณาคดี การทำงาน และประสานงานร่วมกับบุคลากรอื่นหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาช่วยในการไกล่เกลี่ยพิจารณาคดี ซึ่งตามสถานการณ์ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าผู้ประนีประนอมมีบทบาทสำคัญตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ควรจะมีคุณสมบัติ มีความรู้ความสามารถและทักษะการใช้จิตวิทยาในการเจรจาต่อรอง และควรมีความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการไกล่เกลี่ยเป็นที่ยอมรับทางสังคม มีความเป็นผู้นำ มีปฏิภาณไหวพริบและเป็นผู้ฟังที่ดี โดยเฉพาะในปัจจุบันที่มีการเกิดปัญหาครอบครัวเพิ่มขึ้น ต้องใช้ระยะเวลาในการพิจารณาคดี ดำเนินคดีแต่ละคดีมีระยะเวลานาน จึงต้องอาศัยผู้ประนีประนอมที่มีความเชี่ยวชาญชำนาญการ ที่ทำงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่ายและหลายองค์กรที่กล่าวมาข้างต้นเพื่อให้การไกล่เกลี่ยเกิดความสำเร็จอย่างรวดเร็วซึ่งผู้ที่มีปัญหาครอบครัวจะสามารถกลับมาใช้ชีวิตปกติได้โดยเร็วที่สุดและมีความพร้อมที่จะอยู่ในครอบครัวและสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับปรัชญาพัฒนา ยุคตามนท, บรรพต วิรุณราช, และภทรี ตรีสัตต (2560) ได้อธิบายถึงแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรมกรณีศึกษา โดยคุณสมบัติและศักยภาพที่เหมาะสมกับการเป็นผู้ประนีประนอมประกอบด้วยสามด้าน คือ ด้านคุณสมบัติ ด้านความรู้ความสามารถและทักษะ และด้านสมรรถนะเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยต่อไป

อีกทั้งยังสามารถสรุปได้ว่าบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอม มีบทบาทสำคัญในประเด็น การเจรจาเพื่อให้คู่พิพาทมาร่วมไกล่เกลี่ยทั้งสองฝ่ายเพราะในบางครั้งคู่พิพาทไม่มา คู่ความผัดผ่อน และทนายไม่สามารถตัดสินใจแทนได้ จาก สภาวะทางอารมณ์ของคู่ความเป็นปัจจัยสำคัญที่ยากต่อการช่วยเหลือหากคู่ความไม่เข้าใจและไม่ยอมรับเข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สอดคล้องกับธนัทพล ชินกุลกิจนิวัฒน์, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, บรรพต ตันธีรวงศ์, และศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ (2562) ซึ่งได้อธิบายถึงคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้ไกล่เกลี่ยต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ โดยพบว่าหลักพุทธสันติวิธีที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศาลเยาวชนและ ครอบครัวกลางคือหลักอริยสัจ 4 หมายถึง “ทุกข์” คือ การค้นหาปัญหาบริบทของศาลเยาวชนและ ครอบครัวกลาง “สมุทัย” คือ การค้นหาสาเหตุของปัญหา “นิโรธ” คือ การหาความต้องการที่แท้จริงของ คู่พิพาทและ “มรรค” คือวิธีการที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยพุทธสันติ วิธีของศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ซึ่งได้นำหลักอริยสัจ 4 เข้ามาร่วมด้วย

และจากผลการวิจัยซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการองค์กรสาธารณะที่สร้างสรรค์โดยการส่งเสริมและสนับสนุนเครือข่ายที่มีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่เกิดขึ้นภายในชุมชนซึ่งประกอบด้วยซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ๆ คือ องค์กรรัฐซึ่งก็คือศาลเยาวชนและครอบครัว ทนายความ และ ประชาชน โดยที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ศาลครอบครัวและเยาวชน ผู้ประนีประนอม ผู้พิพากษาสมทบ ทนายความ ประชาชน อาสาสมัคร จิตอาสา และ คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการคิด การดำเนินการ และการติดตามผลในการช่วยเหลือผู้ประสบเหตุหรือผู้ที่มีปัญหาครอบครัว รวมถึงการสนับสนุนในด้านการช่วยเหลือและดูแลสุขภาพจิตของบุคคล โดยเจ้าหน้าที่ศาลมีบทบาทสำคัญในการวางแผน การจัดการเครือข่าย และการประสานงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือและเยียวยาองค์กรเหล่านี้จะต้องพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการและสภาพการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การพัฒนากลไกการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีความยืดหยุ่น และการสร้างพื้นที่สนับสนุนการพัฒนาและการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้สามารถสร้างความสามารถในการป้องกันและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ยืนยง ไทยใจดี (2565) ซึ่งได้อธิบายถึงการพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศองค์กร โดยได้เสนอว่ารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศขององค์กรควร ประกอบด้วย รูปแบบบนลงล่าง แบบล่างขึ้นบน แบบภายนอกสู่ภายใน และแบบภายในสู่ภายนอก การปรับโครงสร้างการบริหาร เพิ่มบทบาทหน้าที่ การปรับเปลี่ยนภาวะผู้นำ และการปรับตัวให้ทันการ

เปลี่ยนแปลง โครงสร้างการบริหารแบบงานหลักและงานที่ปรึกษา และกลยุทธ์การทำงานประกอบด้วย การปรับแนวทางการบริหาร

5.1 ข้อเสนอแนะ

5.1.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

1) ควรแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ เพื่อให้เป็นไปตามหลักการที่สำคัญของกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมทั่วไป และควรเพิ่มเติมข้อบังคับเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) ควรแก้ไขคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมคดีครอบครัว ให้เหมาะสมกับหน้าที่ ที่ต้องปฏิบัติ

3) ควรประสานงานในระดับนโยบายกับหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่อง การประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชนได้รับทราบถึงข้อดีของการเข้าสู่กระบวนการ ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท เพื่อให้ประชาชนเกิดทัศนคติที่ดีและยินยอมเข้าสู่กระบวนการ ไกล่เกลี่ยด้วยความสมัครใจอย่างแท้จริงของคู่ความเองโดยไม่ต้องใช้กฎหมายบังคับ

5.2.2 ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

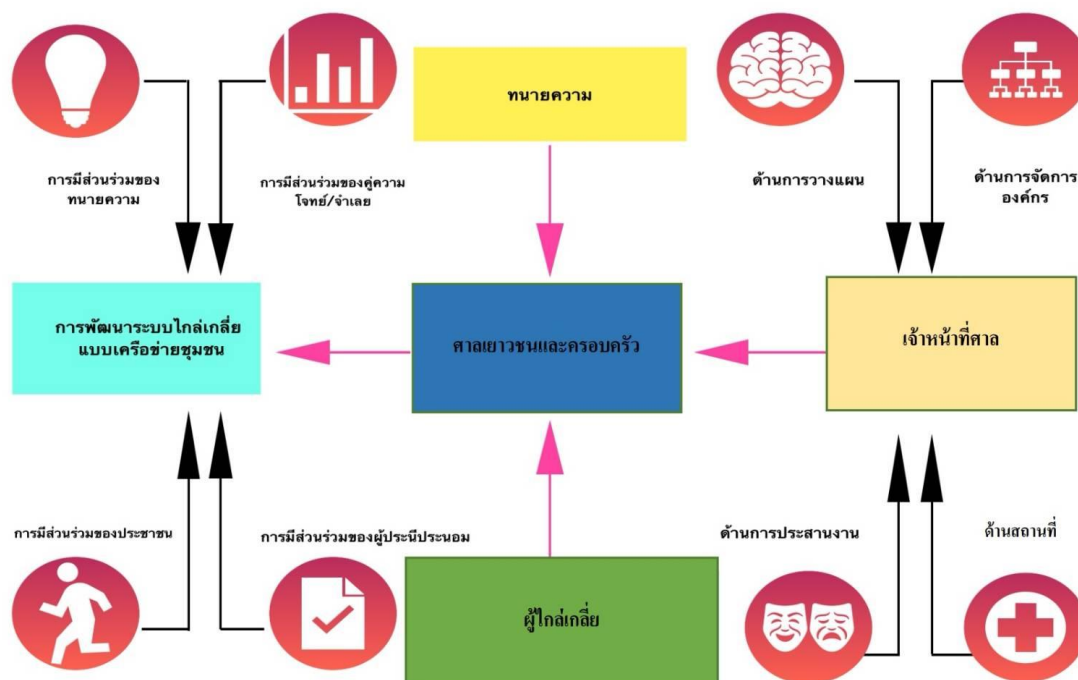
1) ศูนย์ไกล่เกลี่ยควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไป และจัด อบรมความรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้ประนีประนอมครอบครัวอย่างเข้มข้น สม่ำเสมอ รวมทั้งจัดอบรม ทนายความ เพื่อให้เป็นผู้ให้คำปรึกษาที่มีความเข้าใจในหลักการของการไกล่เกลี่ยประนีประนอมอย่าง แท้จริง

2) ภาครัฐควรกำหนดมาตรการ หรือการออกระเบียบให้มีการจัดทำแผนงาน หรือ กิจกรรมที่เหมาะสมในศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานและ เป็นไปตามเจตนารมณ์

3) ศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาลควรมีนโยบายในการปรับกระบวนการหรือการ พัฒนา กิจกรรมต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้มีการส่งเสริมการนำรูปแบบภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จแบบเครือข่ายชุมชนร่วมกันในองค์กรเข้ามาปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

6. บทสรุป

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนางานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเยาวชนและครอบครัวให้เกิดผลสำเร็จ ได้มีการสร้างรูปแบบภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จ **แบบเครือข่ายชุมชนร่วมกันในองค์กร** โดยผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมในลักษณะของเครือข่าย โดยเฉพาะเครือข่ายภายในชุมชนร่วมกันในองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ๆ คือ องค์กรรัฐซึ่งก็คือศาลเยาวชนและครอบครัว ทนายความ และประชาชน ในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการไกล่เกลี่ยปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว ทั้งนี้ บทบาทของผู้ปฏิบัติหน้าที่สำคัญที่เป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทคือผู้ประนีประนอมจะต้องมีการวางแผน จัดการเครือข่าย และประสานงาน ด้านการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้เกิดผลสำเร็จ ดังภาพต่อไปนี้

รูปที่ 2 รูปแบบภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จแบบเครือข่ายชุมชนร่วมกันในองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญเยี่ยม แก้วสุวรรณ. (2566, 4 มีนาคม). 'มูลนิธิปวีณา' รับร้องทุกข์ 'สติติ' ช่วง 53 วัน ทะลุ 1,000 ราย. *คมชัดลึก*. สืบค้นจาก <https://www.komchadluek.net/quality-life/equity/544170>
- ณัทพล ชินกุลกิจนิวัฒน์, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, บรรพต ตันธীরวงค์, และศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2562). คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้ไกล่เกลี่ยต้นแบบเชิงพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(3), 683-697. สืบค้นจาก <https://www.tci-thaijo.org/index.php/journal-peace/article/download/184800/138986/>
- ธัญญาพัฒน์ ยุกตานนท์, บรรพต วิรุณราช, และภัทรี ฟริสตัด. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรมกรณีศึกษา: ศาลแรงงานภาค 2. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 12(2), 17-32.
- ภัทรพร สันตธาดาดพร, และประณต นันทิยะกุล. (2559). การบริหารจัดการการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ของสำนักงานศาลเยาวชนและครอบครัวภาค 1. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัย อีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(3), 323-332. สืบค้นจาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/viewFile/70992/58915>
- ยีนยง ไทยใจดี. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับมัธยมศึกษา. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(1), 47-60.
- Lingfen, M. (2017). Family Problems in Thai Society: Reflection from Thai Novels during 1965-2014. *Liberal Arts Review*, 12(23), 1-12.